

Theater nabespreken met kinderen

Gesprekstoel voor het basisonderwijs

Nadieh Graumans-Tigchelaar

2020

Hoe laat je kinderen een open, inhoudelijk gesprek voeren naar aanleiding van de theatervoorstelling die ze net gezien hebben?

Het voeren van een goed nagesprek kan voor groeps-lerkrachten een veilige, eenvoudige, maar effectieve manier zijn om de ervaring van leerlingen te intensiveren en te laten beklijven. Toch vinden leerkrachten het vaak een grote uitdaging om esthetische ervaringen in de klas te bespreken. Hoe voorkom je bijvoorbeeld dat zo'n gesprek te schools – of andersom – juist te vrijblijvend wordt?

In het ontwerponderzoek 'Er liepen mieren in mijn buik' is een laagdrempelige gesprekstoel ontwikkeld waarmee groepsleerkrachten het bezoek aan een theatervoorstelling kunnen nabespreken. Uitgangspunt voor het gesprek is de esthetische ervaring die bestaat uit de elementen emotie, verbeelding, verbinding en wereldbeeld. In de gesprekstoel zijn deze elementen omgezet in een handige set vragen, die leerlingen stimuleert om hun persoonlijke gevoelens en gedachten bij een theaterbezoek te uiten. Met gebruik van de aanbevelingen over de uitvoering van het gesprek in de verschillende leerjaren van het basisonderwijs, kan de tool optimaal ingezet worden in alle klassen.

[Lees hier het onderzoek.](#)

Nadieh Graumans-Tigchelaar (1989) studeerde af als theater-maker/-docent aan ArtEZ Academie voor Theater en volgde daarna de Master Kunsteducatie bij de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten. Ze is als freelance speldocent en regisseur betrokken bij onder andere Theatermakerij Enschede, De Maakers en Music All.

GESPREKSTOOL THEATER

Instructie

Je gaat met je leerlingen een open gesprek voeren over de voorstelling die jullie hebben bezocht. Het werkt het beste om dat gesprek binnen een week na de voorstelling te voeren. In het stappenplan vind je de vragen en de tijdsindeling. Reserveer in totaal 45 minuten voor het gesprek.

Er zijn vijf vaste vragen voor het verloop van het gesprek:

- 1 Wat zag je?
- 2 Wat dacht je?
- 3 Wat voelde je?
- 4 Op wie of wat uit de voorstelling lijkt jij?
- 5 Wat betekent de voorstelling voor jou?

Voorwaarden

Het is belangrijk dat je deze vragen open stelt. Alle antwoorden zijn goed en leerlingen mogen met elkaar in gesprek gaan. Neem de ruimte om, wanneer dat nodig is, af te wijken van de vragen en in te spelen op de antwoorden van de leerlingen. Maak steeds duidelijk dat al deze vragen gaan over de voorstelling, zodat de leerlingen niet te veel uitweiden, maar over hun voorstellingservaring blijven praten.

Per vraag krijgen de leerlingen een minuut de tijd om in stilte over hun antwoord na te denken. Dit stimuleert hen om een persoonlijk antwoord te geven en de vraag met hun eigen leefwereld te verbinden. Wees zelf ook stil in die tijd. Het helpt hen als je een fysieke denkhouding aanneemt, bijvoorbeeld door naar de grond te kijken. In de onderbouw kan het ook prettig zijn om allemaal even de ogen te sluiten en pas weer te praten als deze na een minuut geopend mogen worden.

Als leerlingen hebben nagedacht, vraag je wie wil reageren en wijs je iemand aan die kan antwoorden. Wanneer deze leerling geantwoord heeft, vraag je ook anderen naar hun antwoord. Je mag leerlingen vragen hun antwoord toe te lichten, maar zonder zelf een antwoord te insinueren. Er zijn een paar regels:

- Er mogen geen zijgesprekken plaatsvinden, iedereen neemt deel.
- Leerlingen luisteren naar elkaars antwoord en mogen op elkaar reageren, maar niet onderbreken.
- Tijdens het gesprek mogen leerlingen geen vragen stellen aan de leerkracht, er is geen goedkeuring nodig.
- De leerkracht stelt alleen vragen en zorgt dat er wordt geluisterd naar degene die aan het woord is.

Formuleren en verbinden

Iedere formulering/mening heeft eigen nuances. Laat een antwoord daarom altijd verduidelijken door het bijvoorbeeld te herhalen en na te gaan of je het goed begrepen hebt. In de meeste gevallen wordt het antwoord hierna nog aangevuld of verduidelijkt. Ook als een leerling zich aansluit bij de mening van een ander, vraag je hem zijn mening alsnog in eigen woorden te formuleren.

Het doel van dit gesprek is dat leerlingen een voorstelling evalueren en daarbij de verbinding met hun eigen ervaringen en leefwereld leggen. Probeer leerlingen daarom altijd met voorbeelden uit te laten leggen wat zij bedoelen. Reacties die je kunt geven om verbinding te stimuleren zijn:

- Leg dat eens uit.
- Geef daar eens een voorbeeld van.
- Wat bedoel je daar precies mee?
- Beschrijf eens hoe dat voelde/hoe dat eruit zag/waarom je dat dacht?

Je kunt altijd op antwoorden doorvragen door de andere vragen uit deze gesprekstoel te stellen. In reactie op een antwoord over *Wat voelde je?* kun je dus doorvragen met: *Wat betekende dat voor jou?* of *Wat dacht je toen?* Zorg dat je niet te lang bij één leerling blijft hangen en herhaal de hoofdvraag regelmatig voor de hele klas.

Verbreden

Het is belangrijk dat iedereen de kans heeft om zich te uiten binnen het gesprek. Probeer daarom na een antwoord het gesprek weer te verbreden naar de hele groep door één van de volgende vragen te stellen:

- Wie wil er nog iets zeggen over deze vraag: *Wat zag je? (of de vraag die van toepassing is)*
- Wie heeft dat ook wel eens meegemaakt? Leg eens uit.
- Wie voelde dat ook zo? Geef daar eens een voorbeeld van.
- Wie heeft er iets anders gezien?
- Wie dacht daar heel anders over? Geef eens een voorbeeld van wat jij dacht.

Hierna herhaalt de cirkel zich weer: laat één leerling antwoorden, zich verduidelijken en verbreed de vraag daarna weer. Net zo lang tot de groep uitgepraat is over dit onderwerp. Als er een discussie ontstaat, zorg je dat deze gevoerd kan worden zonder elkaar te onderbreken.

EXTRA INFORMATIE OVER DE DOELGROEPEN

Groep 1/2/3

In de onderbouw gebruik je alleen de eerste vier vragen van de gesprekstoel. De leerlingen kunnen heel duidelijk antwoord geven op deze vragen. De vragen dagen hen uit om zelf na te denken. Verdeel de vier vragen over 30 minuten, zo hebben leerlingen per vraag genoeg tijd om deze rustig te beantwoorden. Zet desgewenst activerende werkvormen in. Laat leerlingen even springen of geef opdrachten als “ga staan als je het ermee eens bent” om te voorkomen dat de concentratie vermindert. Daarna ga je verder waar je gebleven was.

Leerlingen in de onderbouw reageren vrij letterlijk op de vragen en associëren snel op elkaars antwoorden. Blijf de gestelde vraag steeds herhalen om leerlingen bij het onderwerp te houden. Het doorvragen daagt hen uit om beter na te denken over wat zij zeggen. Bijvoorbeeld: *Wat voelde je?*, “Spannend!”, *Hoe voelde dat dan? Waar voelde je dat in je lichaam?*, “Alsof er allemaal mieren in mijn buik liepen. Kriebelen.” Op deze manier krijg je meer informatie over het woord ‘spannend’ en verbindt de leerling de vraag met zichzelf.

Groep 4/5/6

In de middenbouw geven leerlingen betekenisvolle, fantasierijke en persoonlijke antwoorden. Bereid je voor op een rijk gesprek waarin je goed kunt doorvragen naar de persoonlijke ervaring. De leerlingen schamen zich (nog) niet voor hun ervaringen en meningen en zijn goed in staat om te discussiëren. Zorg dat ze hiervoor de ruimte krijgen en geef hen het vertrouwen dat alle antwoorden goed zijn.

Groep 7

In groep 7 zitten leerlingen in een overgangsfase. Sommigen zullen fantasierijk en persoonlijk antwoorden, anderen krijgen al het gevoel ‘normaal te willen zijn’ en durven zich minder te uiten. Er is een kans dat kinderen elkaar uitlachen om gevoelige antwoorden. Probeer het gesprek zo open mogelijk te voeren en geef leerlingen het vertrouwen dat alle antwoorden goed zijn.

Groep 8

In groep 8 kan groepsdruk een rol spelen in de discussie. De leerlingen zijn onderweg naar of al in de puberteit en willen zoveel mogelijk ‘normaal zijn’. Ze uiten daarom minder persoonlijke meningen en ervaringen, maar spreken vooral over de waarheid achter de voorstelling. Begeleid hen in de discussie. Maak duidelijk dat alle meningen welkom zijn en leg de nadruk op het voeren van een goede, respectvolle discussie waarin antwoorden onderbouwd worden.

STAPPENPLAN GESPREKSTOOL

Vorbereiding

5 minuten

Laat de leerlingen alle stoelen in een kring plaatsen. Als leerkracht ben je zelf ook onderdeel van de kring. Zorg dat de plaatsing van de leerlingen een veilige sfeer bevordert, misschien kunnen sommige leerlingen voor de concentratie beter niet bij elkaar zitten. Start het gesprek wanneer iedereen rustig zit en aandachtig is.

Inleiding aan de leerlingen

5 minuten

Bespreek met de leerlingen dat jullie naar een voorstelling zijn geweest. Herhaal de titel van de voorstelling en vraag de leerlingen of iedereen het zich nog herinnert.

Leg uit dat er in dit gesprek geen goede of foute antwoorden zijn. Vertel dat jullie gaan praten over wat de leerlingen hebben gezien, gehoord, gevoeld of gedacht.

Vertel dat je steeds een vraag stelt en dat de leerlingen daar eerst in stilte over nadenken. Laat daarbij zien welk fysieke teken je inzet om de tijd aan te geven. Daarna begint het gesprek. Er zijn een paar regels:

- Iedereen doet mee.
- Luister als iemand een antwoord geeft, je mag daarop reageren maar je praat er niet doorheen.
- Ik stel de vragen en wijs aan wie er antwoord mag geven.

De vragen

Denk na over de eerste vraag: wat zag je?

1 minuut

Gesprek over de vraag: wat zag je?

5 minuten

- Laat een leerling antwoorden en een voorbeeld uit eigen ervaring noemen.
- Wanneer het antwoord duidelijk is, open je het gesprek weer naar de rest van de klas.

Denk na over de tweede vraag: wat dacht je?

1 minuut

Gesprek over de vraag: wat dacht je?

5 minuten

- Laat een leerling antwoorden en een voorbeeld uit eigen ervaring noemen.
- Wanneer het antwoord duidelijk is, open je het gesprek weer naar de rest van de klas.

Denk na over de derde vraag: wat voelde je?*1 minuut***Gesprek over de vraag: wat voelde je?***5 minuten*

- Laat een leerling antwoorden en een voorbeeld uit eigen ervaring noemen.
 - Wanneer het antwoord duidelijk is, open je het gesprek weer naar de rest van de klas.
-

Denk na over de vierde vraag: op wie of wat uit de voorstelling lijkt jij?*1 minuut***Gesprek over de vraag: op wie of wat uit de voorstelling lijkt jij?***5 minuten*

- Laat een leerling antwoorden en een voorbeeld uit eigen ervaring noemen.
 - Wanneer het antwoord duidelijk is, open je het gesprek weer naar de rest van de klas.
-

Denk na over de vijfde vraag: wat betekent de voorstelling voor jou?*1 minuut***Gesprek over de vraag: wat betekent de voorstelling voor jou?***5 minuten*

- Laat een leerling antwoorden en een voorbeeld uit eigen ervaring noemen.
 - Wanneer het antwoord duidelijk is, open je het gesprek weer naar de rest van de klas.
-

Afsluiting

5 minuten

Sluit het gesprek af wanneer de leerlingen alle vragen hebben besproken en iedereen de mogelijkheid heeft gehad zich te uiten. Laat alle leerlingen de stoelen weer op de juiste plek zetten.

